

СЕКЦІЯ 1. Історія та теорія держави та права, філософія права.

Калюжна С.В.

*старший викладач кафедри міжнародних відносин,
аспірантка кафедри адміністративного та інформаційного права
Сумського національного аграрного університету
м. Суми, Україна*

ІСТОРИЧНІ ТРАДИЦІЇ РОЗВИТКУ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ УКРАЇНИ В ЇЇ СУЧАСНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ВИМІРАХ

Процес становлення України як демократичної, правової і соціальної держави, насамперед, передбачає налагодження ефективної взаємодії органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування із структурними утвореннями політичних партій та інститутами громадянського суспільства. Хотілося б зазначити, що на сучасному етапі розбудови України як демократичної, соціальної та правової держави з урахуванням глобальних змін, які відбулися останнім часом, розвиток місцевого самоврядування є одним з пріоритетних напрямів державної політики. Європейський вибір населення України, актуалізувало проблему реалізації ратифікованих угод з країнами ЄС, у тому числі положень Європейської хартії місцевого самоврядування, а також забезпечення якісного розвитку регіонів країни як важливих складових частин економічної системи України. Розуміючи важливість цієї проблеми, на сучасному етапі розвитку всіх гілок влади постає питання про необхідність вдосконалення теорії та практики сучасного державотворення, зумовленого трансформаціями в політичній системі суспільства, проведенням адміністративно- територіальних, регіональних реформ, упровадженням конструктивного соціального партнерства між центром і територіями. У період проголошення реформ в Україні, спрямованих на розбудову державності в цілому, що мають на меті побудову сучасної європейської держави, здійснення низки заходів задля децентралізації влади. Пошуків оптимальної моделі

організації влади на місцях вимагає аналізу власного історичного досвіду та досвіду європейських країн, що робить дослідження проблеми даної теми особливо актуальним.

Дослідження вітчизняного місцевого самоврядування ведуться в різних напрямках. Зокрема, становлення та розвиток місцевого самоврядування вивчають І.Козирєв [1, с.11], С. Серьогін [2, с.111-120] та ін. Правові спекти розглядаються М. Баймуратовим [3,с.14-17], О.Батановим [4,с.18-22], М. Корнієнком [5,с.348-355], М.Пухтинським [6,с.36-37], а регіональні аспекти досліджують О. Власюк [7,с.12-17], Ф. Сербан [8, с.7-14] та ін. Сучасний процес реформування відображається у працях А. Селіванова [9, с.6], М. Сидорчука [10, 6-7], П. Покатаєва [11,с.116-120], Т.Андрієвського [12,с.46-47].

Проведені дослідження юридичної літератури довели, що на різних етапах становлення України як незалежної держави науковці розглядали різноманітні проблеми діяльності органів місцевого самоврядування у межах наук конституційного, муніципального та адміністративного права. Водночас, нові умови сьогодення зумовили акцентування уваги на аналізі тих робіт, в яких було враховано і європейську інтеграцію, і реформу органів місцевого самоврядування, і завдання розбудови інформаційного суспільства в Україні.

Історичні традиції розвитку місцевого самоврядування України в її сучасних територіальних вимірах пройшло надто складний та досить суперечливий історичний шлях. Започатковане ще в період Київської Русі, українське місцеве самоврядування протягом століть постійно зазнавало впливу східної й західної політичних культур, зумовленого особливим геополітичним положенням нашої країни. Розмаїття підходів дослідників, передусім, до аналізу історичних реалій, які існували у різні епохи в різних регіонах країни, і, які зумовлювали його зародження, становлення та виникнення особливостей функціонування й розвитку місцевого самоврядування в українській державі, поки що не дали змоги скласти про нього чіткої, цілісної і об'єктивної картини [13, с.183]. Певні ускладнення у цій роботі спричинені також ще досить міцним стереотипом, за яким не всіма науковцями сприймається спадковість української державності з

усіма її інститутами з часів Київської Русі та впродовж усіх наступних століть. Проте, такі «меншовартісні» і спотворені уявлення про історичну тяглість української державності надто легко розбиваються так званою теорією трьох елементів (або соціологічне поняття держави), автором якої є німецький державознавець Георг Еллінек (1851-1911) [14,с.1]. Згідно з цією теорією органічними складовими будь-якої держави є: територія держави, народ держави та влада держави. Київській Русі, як відомо, всі три елементи були притаманні сповна. Вони також були на явні більшою, аніж меншою мірою. Таким чином, такі українські держави як: Галицько-Волинське князівство, Козацька держава другої половини XVII ст., в Українська Народна Республіка, Захіноукраїнська Народна Республіка та Українська Радянська Соціалістична Республіка, які з різним ступенем розвинутості існували в різні епохи в межах території сучасної України та знищувалися за войовниками (крім УРСР), беззаперечно варто вважати історичними етапами розвитку однієї єдиної держави України [15, 309 С.]. На сьогодні, виділяючи питання розвитку місцевого самоврядування на теренах України дослідники, як правило, виділяють історичну і конституційну модель самоврядування в Україні. Проблема виділення основних етапів розвитку місцевого самоврядування в Україні піднімалась різними дослідниками. В цілому, можна погодитись з періодизацією розвитку місцевого самоврядування, запропонована І. Грицяком. За нею місцеве самоврядування в своєму розвитку пройшла 4 основні етапи: від зародження, в часи додержавницької доби, в часи східних слов'ян, подальшої європеїзації та наступної русифікації і до спроб українізації, які розпочалися у 20-ті рр. XX століття та тривають і досі. [16].

Підсумовуючи вище викладене, автор дійшла висновку, що місцеве самоврядування в нашій країні має глибокі історичні традиції. Зародження і розвиток самоврядування в Україні відзначався багатьма особливостями, зумовленими як політикою правлячих кіл держави, у складі яких перебували українські землі, так і внутрішньо-економічними, соціальними і культурними потребами регіону. Різні етапи історії розвитку місцевого самоврядування в

Україні характеризувалося чергуванням його розквіту і занепаду, або повною забороною. Вважаю за доцільне визначити, що в умовах незалежності українців та побудови правової держави з розподілом влади спостерігається активізація місцевого самоврядування як інституту та процесу. Подальші наукові дослідження будуть спрямовані на обґрунтування позиції, що органи місцевого самоврядування у нових умовах сьогодення постають, серед іншого, і суб'єктами інформаційного права.

Список літератури

1. Козирев П. Місцеве самоврядування - найбільший здобуток незалежності України [Текст] / П. Козирев // Віче. – 2011. – № 23. – С. 11.
2. Серьогін С.М. Теоретичні засади та основні напрями реформування місцевого самоврядування й децентралізації влади в Україні / С.М. Серьогін, Н.Т. Гончарук // Аспекти публічного управління. - 2015. - №4. - С. 111-120
3. Баймуратов М. Децентралізація та компетенція місцевого самоврядування в Україні [Текст] / М. Баймуратов // Віче. – 2015. – № 12. – С. 14–17.
4. Батанов О. Розвиток конституційного законодавства про статус територіальних громад в Україні: доктринальні та прикладні аспекти [Текст] / О. Батанов // Віче. – 2015. – № 12. – С. 18–22.
5. Корнієнко М. Місцеве самоврядування: системний аналіз [Текст] / М. Корнієнко // Право України. – 2013. – № 3-4. – С. 348–355
6. Пухтинський М. Реформа місцевого самоврядування - це концепція плюс політична воля [Текст] / М. Пухтинський // Віче. – 2008. – №13-14. – С.36–37.
7. Власюк, О.С. Шляхом децентралізації: виклики, ризики та пріоритети реформування регіонального розвитку в Україні / О.С. Власюк // Регіональна економіка. - 2015. - №1. - С. 5-18
8. Сербан, Ф.І. Федералізація чи децентралізація. Виклики часу / Ф.І. Сербан // Юридична наука. – 2015. - №1. - С. 7-14
9. Селіванов, А. Децентралізація державного управління має за мету інтереси народу / А. Селіванов // Голос України. – 2014. – 17 черв.- С.6

10. Сидорчук, М. Децентралізація влади: чого очікувати вищій освіті?/ М. Сидорчук // Освіта. – 2014.- №24/25. - С. 6-7

11. Покатаєв П.С. Організаційно-економічні аспекти сучасного стану місцевого самоврядування в Україні / П.С. Покатаєв, Ю.П. Козаченко // Інвестиції: практика і досвід. – 2014.- №11. – С. 116-120

12. Андрієвський, Т. Децентралізація – запорука процвітання / Т. Андрієвський // Вісник міністерства доходів і зборів України. – 2014. - №36. - С. 46-47

13. Байрак С. О. Місцеве самоврядування як інститут демократичної держави [Текст] / С. О. Байрак // Науковий вісник Волинського національного університету імені Л.Українки. Серія : Міжнародні відносини. – 2010. – № 26. – С. 83.

14. Ворона П. В. Теоретико-методологічні засади організації місцевого самоврядування в Україні [Текст] : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра наук з держ. упр. : спец. 25.00.04 "Місцеве самоврядування" / Петро Васильович Ворона ; Нац. акад. держ. упр. при Президентові України. – К., 2013. – С.1

15. Руснак Б.А. Місцеве самоврядування в Україні: теорія і практика / Б.А. Руснак // Посібник для депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голі]. – Одеса, 2011. – С.309.

16. Грицяк Ігор Андрійович. Правові та організаційні проблеми реалізації повноважень органів місцевого самоврядування : Автореферат. — К., 1993.